

Teatrul de Nord Satu Mare

Publicăm în numărul de față al revistei discuțiile care au avut loc cu membrii celor două colective ale Teatrului de Nord din Satu Mare, în cadrul mesei rotunde organizate de redacția noastră. Am propus invitațiilor noștri să înfățișeze cu precădere acele probleme care constituie preocuparea lor de competență, evitând, pe cât posibil, includerea în subiectul dezbaterilor a acelor aspecte ale activității lor care sînt prezente doar în mod accidental în viața teatrului. Am dorit, așadar, o discuție axată pe problematica specifică teatrului lor, eliberată de preocupări trecătoare. Am consemnat opiniile exprimate, străduindu-ne, ca de obicei, să rămînem fideli discuției, cu mențiunea că (din rațiuni tipografice lesne de înțeles), am fost nevoiți să restrîngem „masa rotundă” în raport cu amploarea dialogului purtat.

La colocviul nostru au participat : Acs Alajos, actor, directorul teatrului ; Mihai Raicu, regizor, director adjunct artistic ; Kovacs Ferenc, regizor ; Kovacs Adam, regizor ; Coca Bloos, actriță ; Elekes Emma, actriță ; Petre Moraru, actor ; Costin Popescu, actor ; Viorica Suciu, actriță ; Ion Tișor, actor ; Claudia Pintescu, secretară literară ; Gyöngyösi Gabor, secretar literar ; Kőmives Balazs, ziarist ; Tudor Daneș, ziarist ; Alexandru Zotta, profesor. Din partea redacției : Mira Iosif și Virgil Munteanu.

ACS ALAJOS : Ne aflăm aici, bucuroși să răspundem invitației redacției revistei „Teatrul”, aproape toți cei care, într-un fel sau altul, realizăm ceea ce numim activitatea cultural-artistică a instituției noastre. Lipsesc doar cîțiva actori, prin forța împrejurărilor aflați azi în deplasare. Sînt însă prezenți, după cum se poate remarca, și cîțiva invitați a căror aderență la viața teatrului nostru

este binecunoscută și care, nu numai în această împrejurare, ne sînt alături.

Am reținut invitația redacției de a ne strădui să ne concentrăm asupra problemelor esențiale ale muncii noastre. De aceea, reflectînd mai îndelung, am ajuns, cel puțin în ceea ce mă privește, la concluzia că principala noastră preocupare, gîndul care ne frîmîntă cel mai intens, este raportul dintre noi, teatrul, și publicul nostru.

Încă de când s-a constituit trupa maghiară, am fost conștienți că vom desfășura o muncă de pionierat. Stagiune de stagiune am încercat, și pot spune că am și reușit, să formăm un public de teatru, în ciuda faptului că populația sătmăreană avusese foarte vagi contacte cu fenomenul teatral și, mai ales, în ciuda faptului că spectatorii cunoșteau și alegeau doar latura de divertisment a actului teatral.

Cei care ne cunosc activitatea știu că noi am încercat cu consecvență să rezistăm tentației de a răspunde unor exigențe mai scăzute. Cred că sunt îndreptățit să afirm, după douăzeci de stagioni de activitate, că secția maghiară a teatrului s-a achitat, atât cât i-a stat în puteri, de răspunderea politică-educativă care i-a revenit încă de la data înființării sale. Mărturie ne stau repertoriile acestor ani, spectacolele realizate și mențiunile, premiile dobândite.

MIHAI RAICU : Realitatea a impus ca o necesitate înființarea, în urmă cu cinci stagioni, a secției române a teatrului; simțitoare mutații în compoziția populației județului, creșterea vertiginosă a numărului de locuitori ai orașului Satu Mare, modificarea cifrei care indică vârsta medie a populației. Toate aceste elemente au dus la înființarea unei noi secții în orașul nostru și, în același timp, ne-au pus în fața unei realități care se cerea altfel judecată, în raport cu sarcinile teatrului nostru.

O vreme, am crezut că dobândirea publicului este simplă, că ajunge să prezentăm spectacole de cît mai bună calitate pentru a avea spectatori. Pe urmă, am crezut că spectacolele de înaltă ținută artistică vor interesa în mod fatal o public restrîns, iar marelui public urmează să-i fie prezentate spectacole cu o pronunțată tentă de divertisment...

Văgile noastre cercetări cu caracter sociologic, mai degrabă sondaje, anchete, decît cercetări cu adevărat științifice, precum și datele statistice privind indicii de plan ne arătau limpede că publicul înclină să adopte spectacolele „ușoare” și să ocolească acele spectacole care aveau la bază o problemă mai gravă, mai dificilă.

IOX TIFOR : Noi, actorii, simțim la modul cel mai direct ce se așteaptă de la spectacolele noastre. Ori cît ar fi de neplăcută constatarea, sîntem puși în situația de a juca spectacolele pe care noi le socotim cu adevărat valoroase în fața unui număr redus de spectatori în vreme ce spectacolele de a căror calitate noi înșine sîntem nemulțumiți au cea mai largă priză.

VIORICA SUCIU : Nu rareori ne întrebăm : pentru satisfacția pe care profesiunea noas-

tră ne-o oferă, trebuie să jucăm doar unul sau două spectacole care să răspundă propriilor noastre exigențe, în rest urmînd să realizăm doar spectacole facile, conștienți de rabatul de calitate pe care-l facem ?

GYÖNGYÖSI GABOR : Nici astăzi nu avem cu toții limpezită convingerea că între teatrul de reală valoare educativă, de înaltă ținută artistică, și gustul publicului există o prăpastie. E firesc să ne punem întrebarea: cîte pentru noi : ce ni se cere de către public și ce trebuie să-i oferim ? Ne punem această întrebare, pentru că noi simțim cum, pe zi ce trece, relația teatrului cu publicul se complică. Ceea ce, cu ani în urmă, părea simplu, a devenit acum complex...

MIHAI RAICU : După cum observați, revine în intervenția fiecăruia dintre noi o întrebare : există o discrepanță, un divorț, un antagonism, între ceea ce ne cere publicul și ceea ce sîntem datori să-i oferim ? Și, dacă există, cum se explică acest lucru ? Și, mai ales, cum putem să dăm acestei probleme fundamentale o rezolvare cît mai înțeleaptă ?

Mai întîi, cred că se cuvine să limpezim un lucru : care este nivelul cultural real al publicului nostru ? De pe ce platformă de exigențe ni se solicită un anumit fel de spectacole și ni se refuză altele ? Am participat recent la cursurile de reciclare, unde, printre alte lucruri extrem de utile, am învățat să prîvim deschis, obiectiv și în spirit critic condiția noastră de muncă. Care este realitatea județului nostru, a orașului nostru ? Vorbeam la început despre prefacerile, mutațiile care au avut loc în componența populației. Ca urmare a sporirii întreprinderilor industriale, a extinderii acestora, a creșterii numărului muncitorilor ; aceștia sînt, mai întîi, proveniți, în marea lor majoritate, din mediul rural ; apoi, foarte tineri. Populația orașului Satu Mare, de pildă, s-a dublat, dar sporul de populație nu poate reprezenta și dublarea implicită a numărului de spectatori, pentru simplul și limpedele motiv că noii veniți nu reprezintă, deocamdată, un public format pentru teatru. În mod firesc, mai toți acești tineri, pe care noi am căutat să-i integrăm în familia spectatorilor noștri, caută la teatru desfătare, destindere, reduc fenomenul artistic la nivelul divertismentului. Trebuie, așadar, să-i educăm.

ELEKES EMMA : Răspunzători de cultura publicului sîntem, întrucîtva, noi înșine. De ce spun acest lucru ? Pentru că mie, cel puțin, mi se pare că nu am făcut întotdeauna consecvent, din munca noastră, deopotrivă un act de cultură și o muncă de pionierat. Am uitat că în fiecare stagiune, în fiecare an care trece, noi ne împlinim, pe de o parte, atît cît ne stă în puteri, o datorie față de publicul pe care — cu mîndrie afirmăm — ni

— lam dobândit, dar, pe de altă parte, pierdem din vedere un public pe care l-am putea câștiga, oferindu-i nu spectacole facile, ci spectacole accesibile. Cred că, dacă vorbim acum de o criză a publicului, vina o purtăm în mare măsură noi, cei care ne-am propus exigențe mereu sporite — pe texte de mai restrânsă circulație — fără să ținem seama că exigențele pot — și trebuie să fie — aceleași și în cazul unor spectacole de mai mare accesibilitate.

KOVACS FERENC : Nu cred că trebuie să alegem o cale concesivă pentru a înregistra un spor de spectatori ; mai de preț este să ne păstrăm spectatorii câștigați, în condițiile existenței simultane a altor numeroase manifestări artistice, dintre care televiziunea, filmul, concertele de muzică ușoară nu sînt deloc de ignorat.

Păreră mea este că, dacă o vreme repertoriul teatrului nostru avea o personalitate, în sensul că se distingea printr-o maximă severitate față de valorile pe care le selecționa, de la un timp această personalitate începe să se ștergă. Iată, teatrul nostru a început să reprezinte și comedii muzicale, deși nici tradiția colectivului, nici capacitatea lui de interpretare nu îndreptătesc acest lucru.

ACS ALAIOS : Mă văd nevoit să-l contrazic pe colegul nostru. În încercările noastre de a stabili o punte traică de legătură între noi și public, am avut întîlniri cu spectatorii, cu reprezentanții tineretului, cu intelectualii. Ni s-a reproșat, și înclin să cred că pe bună dreptate, că uneori nu ținem seama de cerințele lor.

ALEXANDRU ZOTTA : Ideea mi se pare că trebuie reținută în raport cu viața culturală deosebită pe care o trăiește orașul nostru, față de alte centre importante din țară. Viața artistică prezintă la noi o tradiție discontinuă. Dacă ignorăm această realitate, riscăm să ne desprindem de public, să o luăm înainte pe o direcție care nu duce nicăieri. În același timp, dacă acceptăm ideea că trebuie să oferim publicului doar ceea ce acesta gustă, riscăm să coborîm nivelul activității noastre prea jos, poate chiar în afara zonei artei.

MIHAI RAICU : Păstrînd în centrul atenției noastre această problemă, de departe cea mai importantă și mai serioasă pentru noi, vreau să amintesc în trecere condiția în care ne desfășurăm munca, condiția care își pune hotărîtor pecetea asupra rezultatelor muncii noastre. Se știe că, încă de la alcătuirea trupei de limbă română, întîmpinăm serioase greutăți în atragerea și menținerea unor cadre actricești în măsură să asigure o distribuție optimă la piesele pe care dorim să

le punem în scenă. Solicităm an de an absolvenții ; ne sînt însă repartizați mai puțini decît solicităm. Tinerii se prezintă sau nu la post, apoi pleacă.

COSTIN POPESCU : Noi, cei mai vîrstnici, înțelegem dorința tinerilor de a se afirma în condiții mai prielnice decît aici. Deoarece, e adevărat, teatrul nostru are sarcini mai dificile decît alte teatre ; noi jucăm mai mult decît alții în deplasări, în condiții greu de imaginat pentru cineva care nu știe cum e dotat un cămin cultural în satele noastre. Pe urmă, numărul restrîns de actori din care e alcătuită trupa noastră sporește mai mult decît în altă parte, fiecărui actor din echipă, cantitatea de eforturi, și aceasta nu întotdeauna pentru a-și desăvîrși un rol, ci, cel mai adesea, pentru a realiza într-un interval scurt de timp mai multe roluri.

PETRE MORARU : Am venit aici de pe băncile institutului ; simt, după trei ani de activitate, că mă pîndește uzura. Nu mai sînt în stare să-mi elaborez rolurile în condiții firești, cu răbdare, cu meticulozitate. Împrumut adesea personajelor în care-s distribuți trăsături ale personajelor jucate anterior, pentru că nu mai am timp să aprofundez interpretarea pe care aș dori-o. Satisfacțiile de care ne bucurăm sînt rare și mici. De pildă, sîntem atît de rar văzuți de criticii de specialitate, atît de rar se scrie despre noi ! Alți colegi ai mei, cu care am fost repartizat aici, au jucat la teatrele în care s-au grăbit să plece, mult mai puțin decît mine, care am rămas pe loc, și totuși ei au ajuns să fie mai repede cunoscuți. Nu ne putem plînge că presa locală nu scrie despre noi, dimpotrivă ; totuși încerc sentimentul unei izolări de restul mișcării teatrale din țară, despre care, prin experiență directă, nu știm mai nimic, și care, la rîndul ei, nu știe mai nimic despre activitatea noastră.

KOVACS ADAM : Împărtășesc opinia colegului meu. Ne aflăm, prin forța obiectivă a împrejurărilor și prin opțiunea noastră, aici, la Teatrul din Satu Mare. Dar nu simțim atît cît am dori că facem parte din familia teatrelor. Și iată de ce : nu cunoaștem viața teatrală în ansamblul ei ; foarte rar, și numai în mod accidental, intrăm în contact direct cu activitatea altor teatre ; nu avem la îndemînă posibilitatea unei documentări satisfăcătoare în ceea ce privește teatrul la noi în țară și în lume ; întîmpinăm serioase greutăți în cunoașterea pieselor de teatru, a lucrărilor de specialitate, a publicațiilor de care alte teatre pot beneficia...

MIHAI RAICU : ...Sînt adevăruri care, aparent, au abătut discuția noastră de la făgașul principal. Dar ar merita consemnate. Și.

înainte de a încheia discuția, aș dori să precizez două lucruri: întâi, că toate cele spuse aici nu au fost spuse prin ignorarea răspunderilor de care sîntem conștienți, ci din dorința de a depăși starea de lucruri existentă. Al doilea, că mă îndoiesc că am putea noi singuri să atingem țelurile pe care ni le propunem, că avem, adică, nevoie să fim sprijiniți. Cînd spun că ne este greu să alcătuim un repertoriu așa cum l-am dori, așa cum știm că ar trebui alcătuit, am în vedere faptul concret că trupa română se compune din doar cincisprezece actori profesioniști și

nouă figuranți. Cînd solicităm absolenți, nu avansăm o solicitare gratuită, ci una vital întemeiată. Cînd afirmăm că vrem să desfășurăm o activitate de intens program politic-educativ (și s-a desprins, cred, din discuții această năzuință a noastră), am dori ca acest lucru să-l afle și cei care ne stabilesc indicii de plan, și, mai cu seamă, cei care, prin răspunderile ce le revin, pot să ne sprijine, organizînd mai eficient în școli, în întreprinderi, orientarea spectatorilor (în special a celor tineri) către teatrul nostru.

Am consemnat discuțiile purtate cu cele două colective ale Teatrului de Nord din Satu Mare într-o formă concentrată, dar într-un conținut cît mai fidel — sperăm — spiritului în care s-au desfășurat. Ce-ar mai fi de adăugat?

Masa noastră rotundă a avut ca obiect activitatea unui teatru aflat într-o perioadă dintre cele mai obișnuite — la mijloc de stagiune — cînd nici un eveniment ieșit din comun nu a impus atenției generale, opiniei teatrale din țară, numele acestui teatru, numele artiștilor din colectiv. Masa noastră rotundă reflectă, sub aparența banală a unor adevăruri știute și răsșiute despre mai toate teatrele din țară, problemele cele mai generale, cu cea mai mare continuitate în viața colectivelor și, din păcate, cu cele mai dificile rezolvări. E adevărat, din modestie, din înțeleaptă reținere, nu ne-au fost înfățișate greutățile mărunte și, din păcate, nu puține, pe care cei ce conduc Teatrul de Nord din Satu Mare le întîmpină și trebuie să le rezolve în fiecare zi. De aici, aparența de monotonicitate, de „loc comun” pe care o poate transmite imaginea mesei rotunde de la Satu Mare.

Am reținut însă din luările de cuvînt ale interlocutorilor noștri preocuparea gravă, majoră, pentru clarificarea drumului pe care cele două secții ale teatrului îl au de străbătut în întîmpinarea publicului lor. Fîind lîmpede pentru toată lumea că fără spectatori un teatru își pierde rațiunea de a fi, fîind de asemenea lîmpede că între larga accesibilitate a spectacolelor unui teatru și conținutul educativ, calitatea artistică a spectacolelor nu există incompatibilitate, credem, solidari cu părerea celor mai mulți participanți la masa rotundă că soluțiile pentru menținerea și chiar sporirea numărului de spectatori sîtmăreni stau la îndemîna teatrului însuși; că întrebărilor pline de responsabilitate pe care și le pun artiștii Teatrului de Nord trebuie să le urmeze acțiuni fertile, cuprinzătoare investiții de inițiative și energii creatoare, singurele de altfel în măsură să constituie un răspuns la aceste întrebări.

